

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

МАО Ляньцзе

РЕНОВАЦІЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ЛАНДШАФТІВ: ДИЗАЙНЕРСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ, ПІДХОДИ ТА ЗАСОБИ

представлену на здобуття ступеня доктора філософії (PhD)

з мистецтвознавства за спеціальністю 022 – Дизайн

галузі знань 02 Культура і мистецтво

Актуальність обраної теми. Друга половина ХХ століття ознаменувалася радикальними змінами в різних галузях промисловості, появою нових технологій, що привело до реорганізації підприємств і, як наслідок - появи занедбаних промислових територій у межах міст. Врешті-решт, скорочення кількості виробничих підприємств призвело до того, що колишні промислові території залишаються невикористовуваними в центральній частині міста і поступово занепадають, а отже, потребують рішень з їх ревіталізації, зміни об'ємно-планувальної структури, функціональної адаптації, розвитку інфраструктури та покращення їх екологічного стану для повторного використання.

Так, в Україні більшість промислових об'єктів, що зводилися в період масового будівництва в другій половині ХХ ст., переважно в умовах економії коштів, подекуди мали спрощені композиційні рішення, монотонну й невиразну архітектуру. Вони здебільшого розміщувалися на околицях міст, але згодом виявились оточеними житловою забудовою, що нині призводить до погіршення умов проживання та створює екологічні проблеми. Внаслідок використання типової «безликої» архітектури створюється дискомфортне за зоровими та психологічними характеристиками житлове середовище, яке викликає відчуття "вічної сірості" й потребує ревіталізації та реновації

Отже, надання нових функцій занедбаним промисловим об'єктам й територіям шляхом їх трансформації у громадські простори суттєво впливає на підвищення якості життя та ефективного землекористування завдяки впровадженню нових культурних і екологічних функцій. Реконструкція та реорганізація проблемних виробничих територій може дати новий поштовх для територіального розвитку

як самого виробництва, так і різних функцій центру, послужити інтенсифікації використання міських земель, створенню безперервного урбанізованого середовища сучасного великого міста.

Можна виокремити три основні напрями реконструкції колишніх промислових зон: збереження виробничої функції з покращенням її естетичних якостей; часткова ліквідація виробничої функції з перепрофілюванням відокремленої частини; повна ліквідація виробничої функції та реновація території. В наданій дисертації розглядається якраз останній напрям, повної реновації території з улаштуванням рекреаційних і паркових зон.

Актуальність формування парків на постпромислових територіях обумовлена низкою важливих аспектів. Перетворення забруднених промислових підприємств в зелені зони сприяє очищенню повітря, покращенню якості ґрунту та води, а також відновленню природних екосистем. Це важливо для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Такі парки стають місцями для відпочинку та спілкування, що сприяє соціальній інтеграції мешканців. Вони створюють умови для активного дозвілля, культурних заходів та розвитку громади. Зелена інфраструктура робить міста більш привабливими, покращує їх естетичний вигляд та приваблює туристів. Створення парків стимулює також розвиток місцевої економіки. Збільшення притоку відвідувачів, в свою чергу, сприяє розвитку бізнесу, створенню нових робочих місць і підвищенню рівня життя.

Важливим аспектом є збереження культурної спадщини. Автор справедливо зазначає, що індустріальний ландшафт, який зазнає реноваційних змін, набуває значення історичного простору, який єднає людей як із природою, так і зі створеними попередніми генераціями виробничими артефактами. Парки, що створюються на таких територіях, мають можливість транслювати соціокультурні цінності від покоління до покоління, поєднуючи ландшафт з історичною пам'яттю. Отже, парки, що проектуються на таких територіях з урахуванням їх історичної та культурної значущості, допомагають зберегти пам'ять про минуле і формувати місцеву ідентичність. Окрім того, вони роблять урбанізовані території більш стійкими до екологічних викликів.

Таким чином, формування парків на постпромислових територіях є важливим кроком у напрямку сталого розвитку міст, що поєднує екологічні, соціальні та економічні вигоди. Ця тенденція співзвучна щонайменше трьом цілям сталого

розвитку: Цілі 7 – «Доступна та чиста енергія, енергоефективність», Цілі 11 – «Сталий розвиток міст і громад» та Цілі 12 – «Відповідальне споживання та виробництво».

Актуальність дослідження підтверджується наявністю великої кількості реалізованих об'єктів та недостатньою кількістю теоретичних праць.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана у відповідності до державних програм, що спрямовані на формування комфортного дизайну середовища, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України «Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнення у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфери» (від 20 січня 1997 р., № 37). Дане дослідження здійснено у межах науково-дослідної роботи Харківської державної академії дизайну і мистецтв: «Сталий розвиток як вектор формування сучасної проектної культури» (держ. р еєстр. номер: 0122U200902).

Метою роботи визначено встановлення та систематизація дизайнерських концепцій, підходів та засобів у організації середовища сучасних парків на постіндустріальних територіях, виявлення особливостей, що характеризують ці об'єкти на території Китаю. У відповідності до мети роботи автором вірно визначені об'єкт і предмет дослідження.

Автор зазначає, що **об'єктом дослідження** є парки, що організовані шляхом здійснення процедур реновації на територіях, де в минулому відбувалась виробнича діяльність. Проте назва роботи, сформульована як «Реновація індустріальних ландшафтів: Дизайнерські концепції, підходи та засоби», виглядає дещо ширшою і мала би охоплювати не лише парки, а індустріальні ландшафти в цілому, куди включаються порушені території, колишні виробничі підприємства, об'єкти інфраструктури і т.ін. Однак автор обмежує дослідження прикладами перетворення колишніх промислових територій засобами ландшафтного дизайну у парки.

Предметом дослідження відповідно є дизайнерські концепції, підходи та засоби що визначають процедури формування дизайну середовища сучасного парку на колишніх промислових територіях.

Хронологічні межі охоплюють період з кінця XX століття і до сьогодення. Кінець XX-го ст. позначений тенденціями перепрофілювання промислових споруд, що втратили свою первісну функцію, а також постпромислових територій, реновація

яких зорієнтована на вирішення не тільки екологічних, але й соціокультурних проблем.

Територіальні межі зумовлені темою дослідження. У дисертації проаналізовано архітектурно-дизайнерські особливості парків, створених на постпромислових територіях на матеріалі світового проєктного досвіду. Широкий огляд проєктних рішень зумовлено предметом дослідження, що вимагав відбору репрезентативних прикладів, у яких сучасне паркове середовище, завдяки застосованим дизайнерським засобам, у більшості випадків зберігає й транслює характерні риси колишніх виробничих процесів, що мали місце на відповідних ділянках.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни. Автором здійснено всебічний системний аналіз наукових літературних та інтернет-джерел, а також реалізованих об'єктів. Застосована автором система загальнонаукових і спеціальних методів у повній мірі забезпечує обґрунтованість результатів дисертаційної роботи та наукових висновків.

Достовірність основних положень роботи підтверджується її науковою новизною, дотриманням принципів і засад академічної доброчесності в процесі здійснення дослідження.

Окрім цього, достовірність положень роботи Мао Ляньцзе підтверджується апробаціями у вигляді публікацій та участі в конференціях.

Цілком переконливою є **наукова новизна**, а саме: автором **вперше**

- встановлено класифікацію планувальних схем, за якими відбувається організація середовища парків, що створені на постіндустріальних територіях;
- визначено основні концепції та підходи, за якими вирішується сучасний дизайн парків на територіях з індустріальним минулим;
- систематизовано дизайнерські прийоми та засоби щодо формування дизайну парків, що розміщені на постпромислових ландшафтах;
- **набув подальшого розвитку** зміст проєктних підходів до формування середовища парків на територіях колишніх підприємств, а також представлено характеристику сучасної проєктної практики Китаю у сфері реновації індустріальних ландшафтів на основі переосмислення культурних традицій.

Також визначені характерні прийоми редизайну промислових об'єктів, які інтегруються у сучасне середовище парків, але це чомусь не зазначено в науковій новизні. Крім того, автором **вдосконалено** уявлення про дизайнерські аспекти проєктування парків, як об'єктів реноваційної діяльності на територіях з індустріальним минулим, що перетворює їх на осередки культурної спадщини.

Все це підтверджує науково-теоретичний внесок Мао Ляньцзе щодо узагальнення та систематизації результатів дослідження постіндустріальних територій, на яких організовані сучасні парки. Методика дослідження, логіка впорядкування фактологічного матеріалу має достатньо високий науковий рівень.

Теоретичне значення дисертації полягає у визначенні ключових концепцій і підходів, що лежать в основі сучасного дизайну парків на колишніх промислових територіях. Отримані результати можуть бути використані у професійній підготовці дизайнерів, створенні методичних рекомендацій та спеціалізованої літератури з питань проєктування ландшафтного простору.

Практичне значення дослідження полягає в оптимізації проєктного процесу створення парків на адаптованих під нове функціональне призначення промислових територіях. Запропоновані рішення спрямовані на формування середовища, яке відповідає екологічним запитам сучасного суспільства та узгоджується з принципами сталого розвитку.

Оцінка наукових публікацій. За темою дисертації автором зроблено 8 наукових публікацій: 3 з них у фахових наукових збірках, які входять до переліку МОН України, 5 – у збірках матеріалів наукових конференцій. Апробація результатів дисертаційної роботи автором здійснена шляхом участі у чотирьох міжнародних та одній всеукраїнській конференціях.

Зміст публікацій відповідає проблематиці дисертації, заявленим об'єкту, предмету та завданням дослідження та дозволяє підтвердити достовірність досягнутих у ній результатів.

Їх кількість та якість відповідає вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності, оформлення.

Представлена на розгляд робота є завершеною повноцінною науковою працею, про що свідчать результати дослідження, їх доказовість, структура та послідовність викладення матеріалу роботи.

Текст дисертації написано українською мовою, демонструє логічне структурування та професійне володіння мистецтвознавчою термінологією, відповідає встановленим правилам та вимогам щодо наукового стилю, мови та оформлення роботи.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел (173 найменувань) та додатків на 44 сторінках. Загальний обсяг роботи 233 сторінки.

У **вступі** дисертантом розкрито актуальність теми та зв'язок роботи з науковими програмами, визначені мета, задачі, об'єкт та предмет, наукові методи, встановлені межі дослідження, представлена наукова новизна та практична цінність отриманих результатів, особистий внесок автора, вказано матеріали щодо апробації результатів наукової роботи.

У **першому розділі** «Стан дослідженості проблеми, джерела та методи дослідження» проаналізовано літературні джерела з питання, що вивчається. Заслуговує високої позитивної оцінки всебічність розкриття матеріалу. Автор структурував опрацювання наукових джерел, у першу чергу, за регіональними ознаками, визначивши проблематику процесів реновації у західноєвропейському та північноамериканському науковому дискурсі, де виявив стратегії, підходи й методи. Ним вивчені роботи значної кількості дослідників, зокрема, Л. Луреса, Т. Панагопулоса, М. Луес, І. Воутерс, С. Іфко, Я.Цізлер, А.-Л. Серкле, С. де Григоріо та ін.

Значна увагу приділено дослідженню проєктів дизайну рекреаційних просторів у науковому дискурсі України, де здійснено порівняльне дослідження вітчизняного та світового досвіду. Окрім цього, здобувач зосередив увагу і на вивченні науково-дослідницької методології реновації індустріальної спадщини. Принципово важливими у цьому аспекті для роботи стали публікації В.Проскурякова, Б. Гой, О.Гнатюк, А. Субін-Кожевнікової, Л.Шевченко, Н. Новосельчука, О.Олійник та ін.

Згідно із проблематикою роботи було простежено також тенденції та напрямки вивчення процесів реновації у китайському науковому дискурсі щодо дизайну. Обґрунтовано, що в китайській науковій літературі досліджуються базові принципи реновації, аналізується та ретранслюється проблематика цінностей як фактору реновації.

У дослідницькій роботі автор застосовує загальнотеоретичні (теоретичні та емпіричні) методи та спеціальні (порівняльно-історичний та порівняльно-типологічний, метод структурного, морфологічного, функціонального, феноменологічного аналізу, метод асоціацій), що формують наукову методологічну основу роботи.

Другий розділ «Дизайн парків на постіндустріальних територіях: типологія, підходи та концептуальні засади організації середовища» опрацьовує європейський північноамериканський та український проєктний матеріал. Автором систематизовано п'ять основних схем планувальних рішень парків, організованих на постпромислових ландшафтах: лінійно-послідовна, центрально-осьова, радіально-центрична, зигзагоподібна й кластерна. Вагому частину розділу представляють розроблені автором дизайнерські підходи у формуванні ландшафтного середовища постіндустріальних парків та прийоми щодо їх реалізації. Ці підходи об'єднані в дві групи: природні та антропогенні. Дизайнерські підходи характеризуються роботою із рельєфом місцевості та водоймами на територіях колишніх промислових зон, а також інтеграцією об'єктів промислової спадщини та новостворених малих архітектурних форм.

Дослідження світового досвіду створення паркового середовища в еру постіндустріалізації дозволило авторові визначити дві основні концепції, за якими вирішується сучасний дизайн парків на постіндустріальних територіях. Це концепції музеєфікації та модифікації, що спрямовані на трансформацію деградованих постіндустріальних ландшафтів у нові сучасні простори.

Дослідник вводить у науковий обіг значний фактологічний матеріал з питання формування паркових зон на постпромислових територіях та представляє класифікацію таких ландшафтів за низкою характеристик: розмірами, місцем розташування, ступенем інтеграції колишнього промислового обладнання, рівнем

трансформації рельєфу, ступенем виразності художньо-образного рішення, що супроводжується посиленнями на конкретні приклади.

У третьому розділі «Дизайн сучасних парків Китаю на постіндустріальних територіях: проєктні підходи в опрацюванні промислової спадщини» обґрунтовано передумови актуалізації процесів реновації індустріальних ландшафтів у Китаї. Автором показано, що охорона довкілля є одним із ключових напрямів національної політики Китаю, що підтверджується формуванням низки національних планів, а також створенням академічних наукових організацій з індустріальної спадщини тощо.

Зазначено, що сучасний підхід до реновації промислової спадщини в Китаї зазнав суттєвих змін, і це стало важливим етапом у розвитку урбаністичних екосистем. Автор доводить, що сучасна проєктна практика Китаю щодо реновації постіндустріальних ландшафтів вирізняється новим осмисленням культурних традицій та їх інтеграцією в проєктні рішення. В якості одного із характерних і поширених виділено прийом створення візуальних ефектів за допомогою так званого «пейзажу в рамі». Вперше акцентовано увагу на значущості пекінського проєктного бюро «Turenscape», яке, спираючись на культурні традиції, демонструє потенціал інтеграції яскравих кольорових елементів, зокрема червоних, у природне середовище. Завдяки цьому створюються паркові ландшафти на базі колишніх промислових територій, що поєднують гармонійність із виразною естетикою.

Обґрунтовано, що створення рекреаційно-паркових зон на постіндустріальних територіях як складових міського культурного ландшафту відбувається шляхом поєднання автентичних елементів промислової спадщини з сучасними дизайнерськими підходами. Показано, що масштаб виступає однією з ключових ознак промислової спадщини, притаманною як архітектурним формам промислових споруд, так і технічному обладнанню, що використовувалося на цих об'єктах. Визначено характерні дизайнерські підходи до переосмислення промислових об'єктів у сучасній проєктній практиці Китаю.

Висновки, що підсумовують розділи та загальні висновки, логічно відображають етапи проведення дослідження, відповідають меті та завданням роботи. Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Наголошуючи на сучасності та актуальності теми дисертаційної роботи, наявності нових наукових результатів, вважаємо за необхідне висловити окремі **зауваження та побажання:**

- у відповідності до теми дисертації бажано би було обґрунтувати, чому дослідження реновації індустріальних ландшафтів обмежується лише парками;
- у контексті реновації промислових ландшафтів доцільно було б глибше розглянути екологічну складову проектування: використання зелених технологій, енергоефективності та принципів сталого розвитку;
- щодо теми культурної спадщини та традицій, важливо було б ширше застосувати інтердисциплінарний підхід — зокрема, історичний, етнокультурний і філософський аналіз.

Натомість висловлені зауваження та рекомендації не применшують загального позитивного враження від наукового рівня роботи і, переважно, мають значення як орієнтири для подальшого поглиблення теми.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Дисертація МАО Ляньцзе «Реновація індустріальних ландшафтів: дизайнерські концепції, підходи та засоби» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», зокрема пп. 5, 6, 7, 8, 9. Вона є самостійною науковою працею, виконана з дотриманням норм академічної доброчесності. Сформульовані у дисертації наукові положення, а також отримані теоретичні й практичні результати мають високий рівень актуальності, вирізняються логічною послідовністю викладу, чіткою структурною організацією та змістовною глибиною, що свідчить про значний особистий внесок здобувача у досліджувану проблематику.

Загальний висновок. Дисертаційна робота виконана на високому науковому рівні, що засвідчує успішне вирішення поставлених завдань із використанням належного науково-методичного інструментарію. У результаті дослідження

отримано нові наукові положення та узагальнення щодо реновації індустриальних ландшафтів, зокрема в аспекті дизайнерських концепцій, підходів і засобів їх формування. Дисертація має перспективи подальшого розвитку з точки зору теорії і практики дизайну для галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Дисертаційна робота «Реновація індустриальних ландшафтів: дизайнерські концепції, підходи та засоби» відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. №261 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ №283 від 03.04.2019 р. та №502 від 19.05.2023 р., а також п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач МАО Ляньцзе заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн».

Опонент:

Доктор архітектури
професор кафедри архітектурного проєктування
Національної академії
образотворчого мистецтва і архітектури

Олена ОЛІЙНИК

Підпис Олени ОЛІЙНИК завіряю

.....